Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΜΕΤΑΞΑ. ΟΙ ΤΡΑΓΙΚΕΣ ΣΥΓΚΥΡΙΕΣ

Του Γεράσιμου Μεταξά, Ομότιμου Καθηγητού Ιατρικής στο ΕΚΠΑ (*)
Επιμέλεια : Ευάγγ. Γριβάκος, Αντιστράτηγος ε.α. – Νομικός.

Την 29ην Ιανουαρίου 2003 συμπληρώθηκαν 62 χρόνια από το θάνατο του Ιωάννη Μεταξά, του πρωτεργάτη του Έπους του 40 και παραμένουν ακόμη αδιευκρίνιστες οι πραγματικές συνθήκες που οδήγησαν στο τέλος της ζωής του. Αόριστες υποψίες πλανώνται οι οποίες απασχολούν και προβληματίζουν τους μελετητές της Ιστορίας οι οποίοι επιζητούν να εντρυφήσουν στον βίο και στο έργο των κορυφαίων ηγετών της πατρίδος των.

Ως προς τον θάνατο του Μεταξά πολλοί είναι οι λόγοι που δεν έχουν αποσαφηνισθεί πλήρως οι συνθήκες οι οποίες επέδρασαν στην επίσπευση του θανάτου του. Ενδεικτικώς απαριθμώ μερικούς, τους πιο προφανείς.

1. Μεσουρανούντος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου όπου η μικρή αλλά ένδοξη Ελλάς έδινε μόνη, στο πλευρό των άγγλων συμμάχων της, τον τιτάνιον υπέρ πάντων αγώνα εναντίον των ισχυρών δυνάμεων του Άξονος, ουδείς είχε τη συγκεκριμένη εκείνη περίοδο τη νηφαλιότητα να καταγράψει και να καλύψει δημοσιογραφικά τα γεγονότα που συνδέονται με το θάνατο του Μεταξά.

2. Οι μυστικές υπηρεσίες των ξένων δυνάμεων, κυρίως των Άγγλων, εκινούντο πολύ προσεκτικά εν καιρώ πολέμου. Είναι προφανές ότι δύσκολα άφηναν να διαρρεύσουν σημαντικές πληροφορίες προς τρίτους και δη δημοσιογράφους της εποχής εκείνης.

3. Τα απόρρητα έγγραφα του Υπουργείου Στρατιωτικών (ντοκουμέντα), στα οποία πιθανώς να προσέφευγε ένας μελετητής της Ιστορίας για να ανακαλύψει κάποια χρήσιμα στοιχεία που προηγήθηκαν του θανάτου του Μεταξά, εχάθησαν. Δυστυχώς όσα έγγραφα αναφέρονται εις την περίοδο 40-41, στην Αντίσταση και τον Ανταρτοπόλεμο καταστράφηκαν με εντολή των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων από το 1974. Η κυβερνητική αυτή πράξη εξαφανίζει τα ιστορικά αρχεία της ηρωικής Ελλάδος για να κολακέψει προφανώς τους απανταχού αριστεριστές εν ονόματι της συμφιλιώσεως του λαού. Αντιθέτως εις άλλα δυτικά κράτη τα αρχεία φυλάσσονται και υποχρεωτικώς δημοσιεύονται μετά την παρέλευση 30ετίας.

4. Η εγχώριος υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία, ως και η σκόπιμος παραπληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημερότητος, αποφεύγουν όλα αυτά τα χρόνια να εγκύψουν εις βάθος στα γεγονότα. Επιδερμικά μόνον αναφέρονται στον ιστορικό ηγέτη και το έργο του, όχι για να τον υμνήσουν, αλλά για να τον σπιλώσουν ως δικτάτορα, εμπλέκοντάς τον υποβουλιμιαία με τους Χουντικούς ως συνεχιστές της δικτατορίας του. Είναι λάθος να αγνοούμε το γεγονός ότι η Ελλάς του 40 δύναται να συγκριθεί με τους Μηδικούς χρόνους της Αρχαίας Ελλάδος. Ο καθύβριση της μνήμης του ηγέτου έμμεσα ευτελίζει την νεοτέρα ένδοξη ιστορία της πατρίδος μας.

5. Η αναφερόμενη ξένη βιβλιογραφία στον Μεταξά του ιταλικού πολέμου, κυρίως από Άγγλους, δεν στέργει ούτε έχει ιδιαίτερο λόγο να τον εξυψώσει ως έναν ηγέτη μεγάλου βελληνεκούς, διότι οι πολιτικές σκοπιμότητες συχνά επικαλύπτουν την αλήθεια.

6. Το προσωπικό ημερολόγιο του Ιωάννη Μεταξά στο οποίο ο ίδιος τακτικά κατέγραφε τα κυριότερα συμβάντα της ζωής του σταματά στις 17 Ιανουαρίου 1941, την 82ην ημέρα του ελληνο ιταλικού πολέμου και μόλις 12 ημέρες προ του θανάτου του. Είναι φυσικόν από έναν υπεύθυνο ηγέτη να μην αναγράφει στο ημερολόγιό του απόρρητα μυστικά του κράτους από τα οποία ενδεχομένως ο ιστορικός θα αντλούσε

σοβαρές αιτίες ή αποχρώσες ενδείξεις για τις συνθήκες που συνέβαλαν στον σχεδόν αιφνίδιο θάνατό του.

Από τις εγγραφές που αναφέρονται στο προσωπικό ημερολόγιο ο αναγνώστης διαπιστώνει ότι κατά το χρονικό διάστημα 9 – 18 Ιανουαρίου 1941 ο Μεταξάς δέχεται τρομερές πιέσεις από τους βρετανούς συμμάχους μας και αναλίσκεται σε πολύωρες εξαντλητικές συσκέψεις και διαδοχικά συμβούλια με κορυφαία στελέχη της αγγλικής κυβερνήσεως και υψηλόβαθμους αξιωματικούς του αγγλικού γενικού επιτελείου Μέσης Ανατολής. Σκοπός των Άγγλων είναι να τον πείσουν να συνεχίσει τον βαλτωμένο πόλεμο στη γραμμή Πόγραδετς, Τεπελένι, Αυλώνα που διεξήγετο με πολύνεκρες πεισματικές μάχες και εκατόμβες αίματος εκατέρωθεν. Ο εξαντλημένος ελληνικός στρατός και μέσα στη σφοδρή βαρυχειμωνιά δύσκολα μπορούσε να συγκρατήσει τις ορδές των ιταλών στρατιωτών που είχαν συγκεντρωθεί στο Αλβανικό μέτωπο. Η Ιταλία εκείνη τη συγκεκριμένη ημερομηνία είχε κατορθώσει να στείλει πέραν των πεντακοσίων χιλιάδων ανδρών οι οποίοι είχαν ανακόψει την προέλαση των ελληνικών δυνάμεων προς Αυλώνα-Δυρράχιο, σημαντικούς λιμένες ανεφοδιασμού των Ιταλών.

Την εποχή εκείνη ο Χίτλερ ήθελε πάση θυσία να τερματισθεί ο ελληνο ιταλικός πόλεμος και να μην επεκταθεί στα Βαλκάνια για να μην καθυστερήσει η προσχεδιασμένη επίθεση εναντίον της Σοβιετικής Ρωσίας (σχέδιο Μπαρμπαρόσα). Οι μυστικές υπηρεσίες της Γερμανίας επεξεργάζονταν σχέδιο χωριστής ειρήνης με τους Ιταλούς με την παραχώρηση στους Έλληνες όλων των μέχρι τότε κατακτηθέντων εδαφών της Βορείου Ηπείρου, όπου θα παρέμεναν στην κατοχή των μέχρι το τέλος του πολέμου, οπότε ανάλογα με την έκβασή του θα εγένετο και η οριστική διευθέτησή τους. Εις αντάλλαγμα, η Ελλάς θα επανήρχετο εις την προ του Ιταλικού πολέμου αυστηρά ουδετερότητα, πλην Κρήτης εις την οποία είχαν ήδη εγκατασταθεί οι αγγλικές δυνάμεις (Νέο Ζηλανδοί) υπό τον στρατηγό Freiberg. Οι Γερμανοί άρχισαν τις μυστικές βολιδοσκοπήσεις μέσω του Ιωάννη Βουλπιώτη, διευθυντού της Siemens στην Ελλάδα, πρώην γαμπρός του von Siemens και πρώην Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας και αδελφικός φίλος του συμφοιτητού του στο Πολυτεχνείο του Βερολίνου του ναυάρχου Φον Κανάρη, αρχηγού των γερμανικών μυστικών υπηρεσιών. Για τον ίδιο λόγο ο Γερμανός πρέσβης, Von Storen, είχε πλησιάσει δια μέσου του Ούγγρου συναδέλφου του, Antorka και τον Περικλή Αργυρόπουλο, τον Έλληνα πρέσβη στην Μαδρίτη.

Βεβαίως, παρά τη μυστικότητα των ιταλο γερμανικών διαβουλεύσεων και των βολιδοσκοπήσεων προς τους Έλληνες περί χωριστής συνθήκης ειρήνης, οι πληροφορίες διέρρευσαν προς τους άγγλους πράκτορες. Ανώτατο κλιμάκιο πολιτικών και στρατιωτικών έσπευσε τότε στην Αθήνα για να πείσει την κυβέρνηση Μεταξά να συνεχίσει τον αγώνα. Είναι προφανές ότι ο τερματισμός του πολέμου στα βουνά της Αλβανίας δεν ευνοούσε καθόλου το αγγλικό επιτελείο. Η καθήλωση πολυαρίθμων ιταλικών δυνάμεων στην Αλβανία εξυπηρετούσε τον αγγλο ιταλικό πόλεμο στην Κυρηναϊκή. Ήδη διαρκούντος του ελληνο ιταλικού πολέμου (το δίμηνο Νοεμβρίου Δεκεμβρίου) οι Άγγλοι είχαν πετύχει σημαντικές νίκες εναντίον των Ιταλών όπως η κατάληψη της στρατηγικής σημασίας της πόλεως Τομπρούκ και είχαν επιφέρει τη διάλυση της ιταλικής στρατιάς του στρατάρχου Grazianni ,την 20^{ην} Ιανουαρίου, συλλαμβάνοντες ολόκληρο το 22^{ο} σώμα στρατού. Το γεγονός αυτό ανάγκασε τον Χίτλερ να αποστείλει στις 31^{ην} Ιανουαρίου 1941 το επίλεκτο σώμα των Africa Corps με επικεφαλής τον πολέμαρχο Στρατάρχη Ρόμελ, τον γνωστόν ως «Αλεπού της Ερήμου», για να ανακαταλάβει τη χαμένη Κυρηναϊκή.

Ο Μεταξάς ακροθιγώς αναφέρει στο Ημερολόγιό του για τις πιέσεις που δέχεται από τους Άγγλους για τη συνέχιση του πολέμου. Όμως δεν καταγράφει πουθενά για το μεγάλο συμβούλιο που έγινε την εσπέρα της 11ης Ιανουαρίου στο Ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία υπό την προεδρία του Βασιλέως Γεωργίου Β΄. Κατά προφορική μαρτυρία της Λουκίας Μεταξά την οποία μου επιβεβαίωσε και ο Ιωάννης Βουλπιώτης ,στο συμβούλιο συμμετείχαν ο άγγλος πρέσβης στην Αθήνα Sir Michael Palairet (θαυμαστής και υποστηρικτής της ελληνικής κυβερνήσεως), ο στρατάρχης Wavell, αρχιστράτηγος των βρετανικών δυνάμεων Μέσης Ανατολής, ο πτέραρχος Longmore, αρχηγός των αεροπορικών δυνάμεων Μεσογείου οι οποίοι αφίχθησαν αεροπορικώς εκ Καΐρου. Από ελληνικής πλευράς, πλην του Βασιλέως και του Μεταξά, παρίσταντο ο αρχιστράτηγος Παπάγος, ο υφυπουργός στρατιωτικών Παπαδήμας, ο υφυπουργός Εξωτερικών Μαρουδής και ο Δ/της του γραφείου επιχειρήσεων, και ο συνταγματάρχης Κιτριλάκης κρατούσε τα πρακτικά της συνεδρίασης. Ο υπουργός των Εξωτερικών Sir Antony Eden παρέμεινε στο Κάϊρο, παρακολουθώντας από εκεί τας εργασίας του συμβουλίου. Μετά από πολύωρο σύσκεψη το συμβούλιο απέβη άκαρπο. Η σθεναρή άρνηση του Μεταξά να δεχθεί ολιγάριθμες βρετανικές στρατιωτικές ενισχύσεις (μόνον δύο ταξιαρχίες, αντί των έξι τουλάχιστον μεραρχιών που ζητούσε μαζί με δέκα σμήνη αεροπλάνων) οι οποίες θα ανέκοπταν την αναμενόμενη κάθοδο των γερμανικών δυνάμεων στην Ελλάδα, οδήγησε σε αδιέξοδο τις συζητήσεις και ο Eden επέστρεψε στο Κάιρο αναμένων να πεισθεί ο Μεταξάς την προτεινόμενη στρατιωτική βοήθεια. Χαρακτηριστική είναι η εγγραφή στο ημερολόγιό του (15 -1- 41 η προτελευταία πριν από το θάνατο του). Με μια λακωνική φράση κατέγραψε όλη την πίεση που εδέχετο από τους συμμάχους. «Κατάκοπος έπραξα το καθήκον μου.»

Στα απομνημονεύματα του ο Τσώρτσιλ (3ος τόμος, σελ. 37) δικαιολογεί απολύτως την άρνηση του Μεταξά στην προτεινόμενη γελοία βοήθεια. Με την έναρξη του πολέμου οι στρατιωτικές δυνάμεις που διέθετε η Ελλάς ήταν 16 μεραρχίες πεζικού, εκ των οποίων οι 12 στο αλβανικό μέτωπο, 1 μεραρχία ιππικού, 4 μεραρχίες μειωμένης συνθέσεως στα βουλγαρικά σύνορα, 3 ταξιαρχίες εφέδρων (μεγάλης ηλικίας κυρίως) ως και η φρουρά των οχυρών Μεταξά στο Ρούπελ (δύο τάγματα εμπειροπολέμων ακριτών).

Σε όλη τη διάρκεια του δευτέρου δεκαημέρου του Ιανουαρίου οι Άγγλοι με επικεφαλής τον στρατάρχη Wavell εμμένουν πεισματικά στην αποστολή μιας μικρής στρατιωτικής δυνάμεως στη Θεσσαλονίκη εντός του προσεχούς δίμηνου προς ενίσχυση του ελληνικού στρατού. Ο Μεταξάς απορρίπτει κατηγορηματικά την προσφορά αυτή, διότι τη θεωρούσε λίαν ανεπαρκή και επιπλέον φοβόταν ότι θα προκαλούσε τους Γερμανούς να επισπεύσουν την εισβολή προς την Ελλάδα, την οποία με τη γνωστή του διορατικότητα αναμένει χρονικά την άνοιξη 1941.

Εις τους υπαινιγμούς των Άγγλων περί χωριστής ειρήνης ο Μεταξάς αντιτείνει την εξής φράση: «Διαβεβαιώ ότι δεν θα κάνωμε ποτέ χωριστήν ειρήνη και ότι δεν παλαίωμεν δια την νίκην, αλλά δια την τιμήν και μόνον.» Ο Wavell τον συνεχάρη συγκινημένος. Το αυτό επαναλαμβάνει και στην Διακοίνωση προς την βρετανική κυβέρνηση 18-1-1941. «Ημείς θα πράξουμε μέχρι τέλους το καθήκον μας, έστω και εκτός των ελληνικών συνόρων (υπονοώντας την Κύπρο όπου οραματιζόταν να μεταφέρει την κυβέρνησή του). Εις την βρετανική κυβέρνηση απόκειται να αναλάβει υπ' όψιν της τας υποδείξεις μας, υποδείξεις φίλων αφοσιωμένων και πιστών.» Έτσι με την οριστική απόρριψη της προσφερόμενης βοήθειας οι Άγγλοι πείθονται ότι ο Μεταξάς επιθυμεί και ίσως να έχει ήδη προχωρήσει δια μυστικών διαβουλεύσεων εις τον τερματισμό του ελληνο ιταλικού πολέμου. Από πλευράς των οι Άγγλοι δεν ήθελαν να αποδυναμώσουν το μέτωπο της Κυρηναϊκής για τη συνέχιση του νικηφόρου

αγώνα εναντίον των Ιταλών, γι' αυτό και πρόσφεραν μόνο δύο ταξιαρχίες. Στην ουσία εσκόπευαν να αποστείλουν μόνο δύο συντάγματα, όπως εκμυστηρεύθηκε ο Wavell στον Παπάγο. Το σκεπτικόν του Μεταξά να μην δεχθεί την ολιγάριθμο στρατιωτική δύναμη που του προσέφεραν, επειδή πίστευε ότι θα προκαλούντο οι Γερμανοί και πιθανώς η μέχρι τότε ουδέτερη Γιουγκοσλαβία αντί να σταθεί στο πλευρό των Άγγλών, ενδεχομένως να προσχωρούσε εις τον Άξονα, τους άφηνε παντελώς αδιάφορους. Ο επερχόμενος θάνατος του Μεταξά στις επόμενες ημέρες ήλθε ως ευτυχής συγκυρία για να επιβάλλουν τελικά οι Άγγλοι τις θέσεις τους. Γεγονός είναι ότι αμέσως μετά τον θάνατο του έπεισαν την ελληνική κυβέρνηση Κορυζή να δεχθεί τη μόνη στρατιωτική βοήθεια που προσέφεραν, η οποία τελικώς αποτελείτο από δύο συντάγματα .Ο σύντομος θάνατός του και η συγκυρία πολλών ανεξιχνίαστων συμβάντων αφήνουν πολλές υποψίες να πλανώνται.

Η αρχή του τέλους τοποθετείται την 18ην Ιανουαρίου, ημέρα Σάββατο. Αιφνιδίως ο Μεταξάς παρουσίασε φλεγμονή του φάρυγγος ήτις απεδόθη εις υποβόσκων από ημέρας περιοδοντικό απόστημα. Λόγω των σοβαρών ενασχολήσεών του την περίοδο εκείνη ο Μεταξάς το αγνόησε και καθυστερημένα προσέφυγε στον οδοντίατρο Αιλιανό, τον μετέπειτα καθηγητή της οδοντιατρικής. Η φλεγμονή του φάρυγγος εξελίχθη σε απόστημα περιαμυγδαλικόν. Η μεγάλη σωματική αλλά και πνευματική κόπωση, η ηλικία (70 ετών) αλλά κυρίως το άγχος εξ αιτίας των μεγάλων ευθυνών, συνετέλεσαν στην πτώση της φυσικής αντιστάσεώς του.

Κατά ατυχή συγκυρία δεν εκλήθη να τον θεραπεύσει ο άριστος ωτορινολαρυγγολόγος της εποχής καθηγητής Θ. Δημητριάδης. Αντ' αυτού εκλήθη ο γνωστός ωτορινολαρυγγολόγος Ν. Γεωργόπουλος, ο οποίος ατυχώς επέλεξε ως αγωγή την σύνθλιψη δια δακτυλικής συμπιέσεως του παραμυγδαλικού αποστήματος με επακόλουθο την κατάποση από τον ασθενή μέρος του πυώδους περιεχομένου του. Η σύνθλιψη έλαβε χώρα εις την οικία του Μεταξά στην Κηφισιά την επομένη ημέρα Κυριακή, 19ην Ιανουαρίου. Θα ήτο προτιμότερον αν το είχε διανοίξει με χειρουργική σχάση και είχε παροχετεύσει το πύων. Αξιοσημείωτο είναι ότι στο λακωνικό ανακοινωθέν του θανάτου αναφέρεται ότι έγινε διάνοιξη. Ως γνωστόν όλη η νοσηλεία του Μεταξά έγινε κατ' οίκον και η διάνοιξη, αν και ελάσσονα χειρουργική επέμβαση, απαιτεί χειρουργείο και απόλυτα αποστειρωμένο περιβάλλον. Ενημερωτικά αναφέρω, βάσει του ημερολογίου του, ότι την 3ην Απριλίου 1940 είχε υποστεί γαστρορραγία που τον κράτησε 14 ημέρες κλινήρη στην οικία του, η οποία αντιμετωπίσθηκε επιτυχώς συντηρητικά από γαμπρό του Καθηγητή Ευγένιο Φωκά.

Την 22α Ιανουαρίου, ημέρα Τετάρτη, ο Μεταξάς παρουσίασε αιφνιδίως γαστρορραγία από παλαιό επουλωμένο έλκος του δωδεκαδακτύλου του στομάχου με σημαντική αύξηση της ουρίας και άλλων τοξικών προϊόντων λόγω διαταραχής του μεταβολισμού που οδήγησε εις τοξιναιμία. Εις αυτήν συνέβαλε και ο καταπονημένος οργανισμός του.

Συνήλθε τότε ιατρικό συμβούλιο υπό την προεδρία του καθηγητού Μ. Γερουλάνου, στο οποίο συμμετείχαν οι καθηγητές Β. Μπένσης, Μ. Γεωργόπουλος, Μ. Μακκάς, Ευγένιος Φωκάς, Θ. Δημητριάδης, Ι. Χρυσικός και οι υφηγητές Γ. Καραγιαννόπουλος, Δ. Κομνηνός, Ν. Λοράνδος, Γ. Οικονομίδης και ο θεράπων Ν. Γεωργόπουλος. Το ιατρικό συμβούλιο απεφάσισε, μεταξύ άλλων, τη συνέχιση της νοσηλείας κατ' οίκον και τη μετάγγιση αίματος από φιάλη, μια τεχνική που εφηρμόζετο για πρώτη φορά και θεωρείτο ασφαλέστερη και πρακτική. Η μετάγγιση τριών φιαλών έγινε καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας υπό την επίβλεψη του ιατρού Παϊδούση, του μετέπειτα διευθυντού κέντρου αιμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου.

Το αποτέλεσμα της μεταγγίσεως ήταν θεαματικό και την Παρασκευή 24ην Ιανουαρίου ο Μεταξάς άρχισε να επανακτά τις δυνάμεις του. Χαρακτηριστικό είναι ότι

η γενική του κατάσταση βελτιώθηκε τόσο που το εσπέρας του Σαββάτου, ο Μεταξάς ζητεί να μεταφερθεί στο Ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία όπου ήταν το στρατηγείο.

Στο διάστημα αυτό αποφάσισε να στείλει τελικά την κόρη του Λουκία στο μέτωπο με ειδική αποστολή (ίδε εγγραφή 16-1-41). Την κάλεσε και της παρέδωσε σφραγισμένη επιστολή για να την μεταφέρει αυτοπροσώπως και επειγόντως εις την έδρα της στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας στο Καλπάκι, με διοικητή τον στρατηγό Ι. Πιτσίκα. Κατά τις διηγήσεις της ιδίας η επιστολή παρεδόθη στον διοικητή 3ου σώματος στρατού, στρατηγό Γεώργιο Τσολάκογλου και εικάζει ότι η επιστολή περιείχε οδηγίες εις περίπτωση επιθέσεως των Γερμανών. Η επιλογή της Λουκίας Μεταξάς ως αγγελιοφόρου υποδηλώνει το άκρως απόρρητον της επιστολής.

Την 26ην Ιανουαρίου, ημέρα Κυριακή η κατάσταση της υγείας του Μεταξά, παρά την πρόσκαιρη βελτίωση μετά την μετάγγιση, παρουσίασε μικρή επιδείνωση με επανεμφάνιση υψηλού πυρετού. Οι θεράποντες ιατροί αναζητούσαν απεγνωσμένα νέα φάρμακα για να καταστείλουν την τοξιναιμία. Ο καθηγητής Ευγένιος Φωκάς, κατ' εντολή του ιατρικού συμβουλίου και της οικογενείας προφανώς, λόγω του στενού συγγενικού δεσμού διότι είχε νυμφευθεί την κόρη του Νανά απετάνθη στην αγγλική πρεσβεία, μέσω του Υφηγητού Ν. Λοράνδου, ιατρού της αγγλικής πρεσβείας, εις αναζήτηση φιαλιδίων πενικιλίνης. Η κλινική εφαρμογή της πενικιλίνης είχε πρόσφατα ξεκινήσει στην Αγγλία μετά την ανακάλυψή της στο εργαστήριο του μεγάλου ερευνητού Φλέμιγκ. Η αγγλική πρεσβεία παρέπεμψε στην ιατρική υπηρεσία της αγγλικής αεροπορικής βάσεως στο Χασάνι. Ο έφεδρος στρατιωτικός ιατρός, απόφοιτος πανεπιστημίου Οξφόρδης (σύμφωνα με τις διηγήσεις της Λουκίας Μεταξά) σμηναγός Peter Oxon ή Oswood, μη δυνάμενος να προμηθεύσει το σπάνιο αντιβιοτικό έπεισε τους θεράποντες, δια του ιατρού Ν. Λοράνδρου με τον οποίον συνδέετο φιλικώς, να του χορηγήσουν ορούς στάγδην με υπέρτονα αλατούχα διαλύματα, ενδοφλεβίως προκειμένου να επιτευχθεί η ρύθμιση του ισοζυγίου των ηλεκτρολυτών. Επιπλέον έθεσε εις την διάθεση του ασθενούς έναν άγγλο λοχία, έμπειρο αποκλειστικό νοσηλευτή για να επιμεληθεί της νοσηλείας του, και να του γίνει έκπλυση του στομάχου και να του χορηγεί κατά διαστήματα οξυγόνο με ασκό.

Η χορήγηση των αλατούχων διαλυμάτων εδόθη προφανώς με το σκεπτικό της ρύθμισης των ηλεκτρολυτών και της εκπλύσεως του στομάχου από τους ελεύθερους θρόμβους αίματος, μικροβιοφορείς εστίες, που προφανώς προκαλούσαν την αύξηση του πυρετού και της επερχομένης της τοξιναιμίας. Όμως τα υπέρτονα διαλύματα έχουν την ιδιότητα να επιδρούν επί των λείων μυϊκών ινών του εντερικού σωλήνος, να αυξάνουν την κινητικότητα του λεπτού εντέρου και να επιφέρουν συγχρόνως αύξηση της συσταλτικότητας του στομάχου. Σήμερα η έκπλυση του στομάχου θεωρείται θανάσιμο σφάλμα, διότι η απόσπαση θρόμβων των αιμορραγούντων αγγείων του πεπτικού συστήματος συντελεί στην επανεμφάνιση της γαστρορραγίας. Η μοναδική δικαιολογημένη ιατρική ένδειξή των αλατούχων διαλυμάτων είναι η υπό έλεγχο χορήγηση για τη βελτίωση του ισοζυγίου των ηλεκτρολυτών, το οποίο ως γνωστόν διαταράσσεται με την απώλεια ποσότητος αίματος.

Η προσφυγή εις τους άγγλους ιατρούς για την προμήθεια πενικιλίνης δεν ήταν η μόνη προσπάθεια της ιατρικής ομάδος για αναζήτηση βοηθείας. Είχε προηγηθεί πρόσκληση εις τον κορυφαίο Βιεννέζο ιατρό καθηγητή Epinger, γνωστόν εις τον ιατρικό κόσμο για την μεγάλη φήμη του εις την εσωτερική παθολογία. Ο Epinger, απέφυγε ευφυέστατα το ταξίδι εν μέσω πολέμου με τη δικαιολογία ότι αφού εις τους θεράποντες μετέχει ο Μαρίνος Γερουλάνος, δεν χρήζει η παρουσία του. Ο Μεταξάς είναι σε ασφαλή ιατρικά χέρια. Κατ' άλλες πληροφορίες αποφάσισε να έλθει και έφθασε μέχρι το Βελιγράδι, αλλά δυστυχώς ο Μεταξάς τότε έπνεε τα λοίσθια.

Αποτέλεσμα της αστόχου και πιθανώς άνευ ελέγχου χορηγήσεως από τον άγγλο νοσηλευτή μεγάλης ποσότητος αλατούχων διαλυμάτων, αλλά και κυρίως της εκπλύσεως του στομάχου ήταν η κατακλυσμιαία αιμορραγία – εντερορραγία του γαστρικού σωλήνος. Επηκολούθησε ραγδαία επιδείνωση της καταστάσεώς του. Την Τρίτη 28ην Ιανουαρίου, περιέπεσε σε κώμα και ο θάνατος επήλθε την 6ην πρωινή της 29ης Ιανουαρίου 1941, συνεπεία ακατασχέτου αιμορραγίας, και εξωνεφρικής ουραιμίας και σηψαιμίας κατά το επίσημο ιατρικό ανακοινωθέν.

Ως αναφέρει η Λουκία Μεταξά μετά την εσπευσμένη επιστροφή της από το μέτωπο ο πατέρας της είχε ήδη περιπέσει σε κώμα. Διηγείται πως όταν εισήλθε στο δωμάτιο του πατέρα της ο Μεταξάς ψυχορραγούσε με επιθανάτιο ρόγχο και ο άγγλος νοσοκόμος, προφανώς μεθυσμένος, ροχάλιζε και επέρδετο στο διπλανό κρεβάτι. Μία εβδομάδα αργότερα η Λουκία Μεταξά κατήγγειλε το γεγονός στους άγγλους προϊστάμενους του και της ανεφέρθη ότι ο λοχίας σκοτώθηκε επιβαίνων μοτοσικλέτας πάνω στο μαντρότοιχο της αεροπορικής βάσεως Χασανίου, όπου υπηρετούσε. Τα ανωτέρω μου επιβεβαίωσαν, με προσωπική επικοινωνία που είχα, τόσον ο Κωνσταντίνος Μανιαδάκης όσο και ο Ευάγγελος Δενδρινός με μομφή κατά των ελλήνων ιατρών που επέτρεψαν την εμπλοκή των Άγγλων εις την θεραπεία του Μεταξά και κυρίως τη νοσηλεία του κατ' οίκον από άγγλο νοσηλευτή αντί του νοσοκομείου. Η απέριττη καταγραφή των γεγονότων γεννά εύλογα ερωτήματα που δυστυχώς θα μείνουν αναπάντητα.

Η κηδεία του Μεταξά έγινε την 31ην Ιανουαρίου εν μέσω πανελληνίου πένθους. Η συγκίνηση που προκάλεσε ο αιφνίδιος θάνατός του ήταν καθολικός. Το δυσαναπλήρωτο κενό που δημιούργησε κατά την κρίσιμη εκείνη περίοδο επηρέασε ασφαλώς τον συναισθηματικό κόσμο και την ευαισθησία των Ελλήνων. Αν ο Μεταξάς δεν πέθαινε τη συγκεκριμένη αυτή περίοδο, ποία θα ήταν η μετέπειτα τύχη της Ελλάδος;

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μεγάλη Βρετανία κήρυξε τριήμερο πένθος για τον θάνατο του Ιωάννη Μεταξά δια αναρτήσεως μεσιστίου της σημαίας της στα δημόσια κτήρια. Η πράξη αυτή θεωρείται ασύνηθης για έναν πολιτικό μη Βρετανό. Μόνο για τον στρατάρχη Φος το 1928 και για τον Καναδό Πρωθυπουργό Mackenzie 1951 απέδωσε τις ίδιες τιμές. Επίσης η Βρετανική διπλωματία δια του αρχηγού της Sir Anthony Eden, αντέδρασε με την εξής βαρυσήμαντη δήλωση: «Ο θάνατος του στρατηγού Μεταξά θα ήταν σοβαρή απώλεια για την υπόθεσή μας του αγώνα κατά του Άξονος οποιαδήποτε στιγμή κι αν συνέβαινε. Αυτή όμως τη συγκεκριμένη στιγμή η απώλεια είναι ανεπανόρθωτη. Για την Ελλάδα, μια μικρή χώρα οκτώ εκατομμυρίων, η απώλεια του αρχηγού της, ενός ανδρός της αξίας του Μεταξά θα χρειασθεί να περάσουν εκατό χρόνια για να ξαναγεννηθεί τοιαύτης ολκής άνδρας.»

(*) Ο κ. Γεράσιμος Μεταξάς είναι ανεψιός εκ μητρός του αείμνηστου Ιωάννου Μεταξά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Απομνημονεύματα Ουίνστον Τσώρτσιλ
2. Ημερολόγιο Ιωάννου Μεταξά, τόμος 4ος (εγγραφές 15ης – 17ης Ιανουαρίου)
3. Σπύρος Μαρκεζίνης: Σύγχρονος Πολιτική Ιστορία της Ελλάδος (1936 – 1975), τόμος 1ος
4. Raihmon Kartier : Η Ιστορία Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σελ 198, Πάπυρος
5. Martin Gilbert: Finest Hour Winston Churchill 1939-1941
6. Martin Gilbert: Winston Spencer Churchill, τόμος 6ος , σελ. 898